

FOTO ARHĪVS

RĪGA LATVIJAS VALSTS KINOFOTOFONODOKUMENTU ARHĪVA KINOHRONIKU KOLEKCIJĀS: 1949. GADS

Iekļauta staļiniskajā impērijā, Latvija un tās galvaspilsēta Rīga pārdzīvoja vienu no pašiem drūmākajiem gadiem padomju okupācijas režimā.

Oficiālā kinopropaganda savos kinožurnālos "Padomju Latvija" atainoja šis zemes pakļaušanu režimam, kurš bez jebkādas kautrēšanās sevi dēvēja par "visdemokrātiskāko valsti pasaulē". 1949. gada 20. februārī tika sarīkota kārtējā propagandas izrāde ar nosaukumu "Tautas tiesu vēlēšanas". Kinohronikas kadros redzamās vēlēšanu iecirkņa logos izkarinātās ģimenes nebija tiesnešu amatu kandidāti, bet gan visvarenās VK(b)P CK Politbiroja locekļi – obligāts dekoratīvs elements šados pasākumos. Izvēles nebija, jo to vēlētāju vietā jau bija izdarījusi attiecīga kompartijas komiteja. Balsotājiem atlika vienīgi nemt biletenu un iespējami ātrāk iemest to vēlēšanu urnā, jo mazākā kavēšanās jau bija aizdomīga. Svitrošana vai klāt rakstīšana varēja tapt atzīta par pretpadomju noziegumu. Lai tas nenotiktu, vēlams bija sākt izpildit šo "pienākumu" laikā, kā to vēstīja kinožurnāla attiecīgo sižetu pavadošais teksts, kad "vēl nebija atausis rīts".

Kinožurnāla sižetos velti meklēt staļiniskā režima 25. martā sarīkotās Latvijas iedzīvotāju masveida deportācijas atspoguļojumu. Komunistu varasvīri šādu publisku dokumentēšanu nepieļāva. Vai viņu "šķiriskā apziņa" diktēja, ka šis "akcijas" iemūžināšana kinolentē būtu pārlieku liela goda izrādīšana "budžiem"? Vai tomēr viņos vēl bija saglabājusies visniecīgākā sirdsapziņas palieka, kas lika apjaust, ka viņi izdara noziegumu, izsūtidami mierīgus zemkopjus, sievietes un bērus? Domājams, ka uz abiem šiem jautājumiem jāatbild apstiprinoši.

Dienās, kad ūdzinieku sirdis drebēja bailēs par savu un savu lauku radinieku likteni, kinohronika fiksēja Latvijas PSR Valsts Drāmas teātra 30. gadadienas svītības. Skatuve, uz kurās 1918. gada 18. novembrī bija proklamēta Latvijas Republika, tagad bija "izdaijota" ar Stalina krūšutēlu.

Kinožurnāla sižets bija veltīts arī avīzes "Cīņa" 45. gadadienai. Avīze, kuras radītāji vismaz deklarativi to bija iecerējuši kā cīnītāju par darbaļaužu taisnības valsti, bija pārvērsta par okupācijas varas lapu vietējā valodā.

1. maijā rīdziniekus gaidīja tradicionālās politiskās klausības – obligāta piedalīšanās "darbaļaužu demonstrācijās". Šiem svētkiem nebija nekā kopīga ar Latvijas Republikas laikā sociāldemokrātu rīkotajiem strādnieku gājieniem, kuru neatņemama sastāvdaļa bija barga savas valdības kritika. Tagad 1. maijs bija degradēts līdz lojalitātes atrādišanai vietējiem komunistu vadoņiem un okupācijas armijas generāļiem. Taču pat uz šo klausību pildīšanu vispirms bija pacietīgi jāgaida, jo pirmā pār Uzvaras laukumu, putekļus saceldama, aiztraucās okupācijas armijas kara tehnika, "darbaļaužu miera un pavasara svētkos" demonstrēdama režīma bruņoto dūri.

Visu, ko paši rīdzinieki bija paveikuši savas pilsētas dzīves uzlabošanai, pasludināja par "Padomju valsts un tās diženā vadoņa biedra Staļina dāvanām". Pat jaunas trolejbusu līnijas atklāšana bija pieskaņota 21. jūlijam – dienai, kad pirms 9 gadiem tika pārtraukta neatkarīgās Latvijas Republikas pastāvēšana.

Gads noslēdzās ar Staļina 70. dzimšanas dienas svītībām. Viņam par godu tika sacerētas un atskanotas kantātes un oratorijas, rakstīti dzejoļi un romāni, bet bērni klausījās izdomātus stāstus par "vadoņa cilvēcību un rūpēm par jauno paaudzi".

Tāds bija 1949. gads oficiālās kinohronikas attēlojumā. Cilvēku asarām, postam un patiesajai dzīvei vieta tajā netika atvēlēta.

1. att. Vēlēšanu iecirknis Tautas tiesu vēlēšanu dienā Rīgā 1949. gada 20. februārī. Kinožurnāls "Padomju Latvija" (turpmāk – PL) Nr. 8, 1949. gada februāris. (Nr. 653).
2. att. Latvijas PSR Valsts Drāmas teātra 30. gadadienai veltītā svītīgā sēde 1949. gada 28. martā. PL Nr. 13, 1949. gada aprīlis, operators V. Mass. (Nr. 658).
3. att. Laikraksta "Cīņa" saņēšana 1949. gada martā. PL Nr. 13, 1949. gada aprīlis, operatore I. Kasatkina. (Nr. 658).
4. att. 1949. gada 1. maija demonstrācija Uzvaras laukumā Rīgā. PL Nr. 17, 1949. gada maijs. (Nr. 662).
5. att. Padomju kara tehnika 1949. gada 1. maija parādē Uzvaras laukumā Rīgā. PL Nr. 17, 1949. gada maijs. (Nr. 662).
6. att. Jaunas trolejbusu līnijas atklāšana Rīgā 1949. gada 20. jūlijā. PL Nr. 29, 1949. gada augusts, operators M. Poseļskis. (Nr. 675).
7. att. Pionieru ugunskurs Rīgas 9. septingadīgā skolā 1949. gada decembri. Bērni klausās stāstus par Staļinu. PL Nr. 46, 1949. gada decembris, operators M. Šneiderovs. (Nr. 692).
8. att. Kantātes "Sveiciens Staļinam" pirmatskanojums Rīgā 1949. gada decembri. PL Nr. 46, 1949. gada decembris. (Nr. 692).

1

2

3

4

5
6

TAUTU DRAUDZIBAS LAINES UN SLAVAS DROŠAIS BALSTS

7

8

